

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Miljödomstolen

DOM
2011-02-04
meddelad i
VÄXJÖ

Mål nr M 3499-10

KLAGANDE

Boliden Bergsöe AB, 556041-8823
Box 132
261 22 Landskrona

Ombud: Bolagsjurist **D.G.**
c/o Boliden AB
Box 44
101 20 Stockholm

MOTPART

Länsstyrelsen i Östergötlands län
581 86 Linköping

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Östergötlands läns beslut 2010-09-06 i ärende nr 575-1406-10, se bilaga 1

SAKEN

Överklagande av Länsstyrelsens i Östergötland län, beslut 2010-09-06, dnr 575-1406-10, ang föreläggande om undersökningar av föroreningar på fastigheten Gusum 6:159 i Valdemarsviks kommun

DOMSLUT

Miljödomstolen fastställer länsstyrelsens beslut vad avser föreläggande riktat till Boliden Bergsöe Aktiebolag om att senast två månader efter det att beslutet har vunnit laga kraft inge förslag till provtagningsprogram inför detaljerade och åtgärdsförberedande undersökningar vid den s.k. PCB-deponin, på fastigheten Gusum 6:159, vid Gusumsån i Valdemarsviks kommun.

Miljödomstolen fastställer, efter ändringar, följande preciseringar av föreläggandet.

Dok.Id 163842

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 VÄXJÖ	Kungsgatan 8	0470-868 00 E-post: miljodomstolen.vaxjo@dom.se	0470-868 40	måndag – fredag 08:00-16:30

Provtagningsprogrammets omfattning och inriktning

Provtagning ska ske i jord och vara av den omfattningen att en bedömning av föroreningens utbredning i plan- och djupled kan göras och mängder uppskattas.

De parametrar som minst ska analyseras är koppar, zink, alifater, aromater och PCB. En bedömning och klassificeringen av massorna till lämpliga mottagningsanläggningar ska kunna göras.

Undersökningen ska i tillämpliga delar genomföras i enlighet med Svenska Geotekniska Föreningens Fälthandbok, "Miljötekniska markundersökningar" (rapport 1:2004). Undersökningen ska göras av en oberoende sakkunnig.

Provtagningsplan

Provtagningsprogrammet ska innehålla en provtagningsplan med förslag på provpunkternas placering och valda analysparametrar för respektive punkt samt metodik för genomförande av åtgärdsutredningen och de åtgärdsalternativ som preliminärt kommer att utredas.

Miljödomstolen upphäver föreläggandet i övrigt.

BAKGRUND

Länsstyrelsen har förelagt Boliden Bergsöe AB (nedan benämnt Boliden) att vidta detaljerade och åtgärdsförberedande undersökningar vid den s.k. PCB-deponin på fastigheten Gusum 6:159, invid Gusumsån, i Valdemarsviks kommun. Omfattningen ska vara dels provtagning i jord för att bedöma föroreningarnas utbredning i plan- och djupled, samt föroreningsmängder, och dels utredning av åtgärdsalternativ för avlägsnande och om möjligt destruktion av de förorenade massorna. Förslag till provtagningsplan ska inges till länsstyrelsen inom två månader för godkännande och provtagningen ska vara genomförd och slutredovisad inom fyra månader efter att planen godkänts.

Boliden har överklagat föreläggandet.

Orientering om ärendets förhistoria

Föroreningarna finns i två lergropar som anlades 1973 efter sanering av sediment i ån som förorenats på grund av PCB-läckage vid haveri i en gjutmaskin. I groparna omhändertogs ca 800 m³ förorenade massor. Vid en undersökning 2007 uppskattades deponin innehålla 1000-2000 m³ förorenade jordmassor (eftersom de två groparna låg intill varandra anges de fortsättningsvis i denna dom tillsammans som ”deponin”). Tre jordprover inom deponiområdet har analyserats och befanns innehålla höga PCB-halter i ett skikt på 1,5 – 2,3 m djup. Höga halter av PCB har också påträffats i åvatten nedströms deponin, liksom i sediment. Sedimentanalyserna tyder på att nära deponin är det nyligen tillförda förhöjda PCB-halter, medan det längre nedströms förekommer PCB längre ned i sedimenten, vilket tyder på äldre utsläpp.

Vid saneringen 1973, som skedde i samråd med länsstyrelsen, var Gusums Bruk AB verksamhetsutövare för den anläggning varifrån utsläppet hade skett, den s.k. ”Gräsdalenanläggningen” på fastigheten Gusum 6:1. Gusums Bruk AB drev denna verksamhet till 1987 och gick i konkurs 1988. Boliden förvärvade verksamheten 1987 och bedrev verksamheten till 1992. Verksamheten övertogs av Gusums Industrifastighets AB (tidigare namn Gusum Boliden AB) som drev den till 2003. Därefter har Outokumpu Nordic Brass AB (tidigare namn bl.a. Boliden Nordic Brass AB och Nordic Brass Gusum AB) bedrivit verksamheten vid Gräsdalenanläggningen. Sedan årsskiftet 2003/2004 har bolagen ingått i Outokumpu-koncernen.

Den fastighet som deponierna ligger på benämndes tidigare (1999) Gusum 6:3 .
Denna fastighet såldes av Gusums Bruk AB år 1975 till AB Gusum Skogar AB (numera Wasaskogar AB), som ägde fastigheten i vart fall till 1996 (framgår av Koncessionsnämndsbeslut 1997-01-09). Nuvarande ägare till fastigheten är en privatperson.

YRKANDEN M.M.

Boliden yrkar att miljödomstolen upphäver länsstyrelsens beslut.

Boliden anför följande grunder till stöd för sitt överklagande.

1. Boliden är inte och har inte varit verksamhetsutövare med avseende på den nu aktuella PCB-deponin.
2. Ett eventuellt föreläggande bör i vart fall riktas mot den nuvarande verksamhetsutövaren.
3. Det är i vart fall inte skäligt att ålägga Boliden att utföra eller bekosta ytterligare undersökningar eller åtgärder rörande den aktuella verksamheten.

I sak hänvisar Boliden dels till vad Boliden anförde i yttrande den 23 april 2010 till Länsstyrelsen, dels till, vad Outokumpu Nordic Brass AB anförde i sitt yttrande till Länsstyrelsen av den 5 juli 2010 sid 1-2, ifråga om Boliden är eller har varit verksamhetsutövare.

Boliden anser att länsstyrelsens bedömning av de ovan angivna grunderna är felaktig och att beslutet därför ska upphävas.

Sammanfattning av de skäl som Boliden har åberopat

I Bolidens yttrande den 23 april 2010 hänvisas för punkt 2 till prop.1997/98:45 del 1 s 361 och anføres bl.a. att Boliden inte har någon närmare kännedom om platsen sedan 1992, då andra verksamhetsutövare tog över verksamheten. Boliden har bara bedrivit verksamhet vid Gräsdalen under en kortare period och har inte medverkat till utsläppet eller deponeringen av PCB. Deponeringen har utförts i enlighet med dåtidens krav. Boliden har redan bekostat saneringar av föroreningar som har orsakats av verksamheten vid Gräsdalenanläggningen, och anser det inte vara skäligt att bekosta ytterligare undersökningar.

Av det yttrande som Outokumpu Nordic Brass AB (ONB) gav till länsstyrelsen den 5 juli 2010 framgår bl.a. att bolaget vaken ägt eller disponerat den mark där deponin är belägen. ONB betraktar det som ett s.k. förvaringsfall, där markägaren är ansvarig. Det anser att AB Gusums Skogar vid förvärvet 1975 rimligen måste ha beaktat förekomsten av deponin och att den koncern, Boxholms Skogar, där fastighetsägaren ingick, bör ha kalkylerat med kostnader för detta.

ONB anser att varken det eller Boliden har använt deponierna och att det av beslut av Koncessionsnämnden den 9 januari 1997 framgår att det inte förelåg någon skyldighet för Boliden att vidta saneringsåtgärder avseende deponierna. ONB framhåller att om ansvar skulle anses föreligga så är det solidariskt och att tillsynsmyndigheten, enligt förarbetena (prop 97/98:45 del 2 sid 119) kan välja till vilken av verksamhetsutövarna som föreläggande ska riktas. ONB menar vidare att det har följt villkor i tillstånd och att inga villkor om deponin funnits. När det gäller att Boliden har bekostat annan sanering anser ONB att det är en civilrättslig fråga som inte har betydelse i detta sammanhang.

Länsstyrelsen har förelagts att svara på överklagandet, men något svar har inte kommit inom utsatt tid.

DOMSKÄL

Detta mål avser enbart frågan om ansvar och vilken adressat som föreläggandet ska riktas till, samt fråga om skäligheten i kraven. Behovet av föreläggandet har inte ifrågasatts i överklagandet och omfattas inte av miljödomstolens prövning.

Tillämpligt lagrum framgår av det överklagade beslutet.

Länsstyrelsen har i sitt föreläggande avgränsat ansvarsfrågan till utredningsansvaret, och menar att ny skälighetsbedömning får göras för behövliga efterbehandlingsåtgärder utifrån vad utredningen visar när den är klar. Miljödomstolen gör samma avgränsning i sin bedömning. Av Bolidens punkt 3 i överklagandet tas därför enbart frågan om undersökningsansvaret upp.

I de yttranden som åberopas i överklagandet tas också fastighetsägarnas ansvar upp. Enligt 10:3 MB blir fastighetsägaren ansvarig först om det inte finns någon ansvarig verksamhetsutövare. Därför behöver frågan om fastighetsägarens ansvar inte utredas närmare förrän det har fastslagits att ingen verksamhetsutövare befunnits vara ansvarig, eller att skälighetsbedömningen visar på att verksamhetsutövarna sammantaget har mindre del av ansvaret.

Länsstyrelsen har motiverat att föreläggandet riktas mot Boliden med att den som bedriver, eller har bedrivit, en verksamhet som har bidragit till en förorening är ansvarig för efterbehandling (10:2 § MB). Både tidigare och nuvarande verksamhetsutövare kan göras ansvariga, och den som övertar en verksamhet övertar både rättigheter och skyldigheter. Miljödomstolen finner bedömningen av det principiella ansvaret vara riktigt, med hänvisning bl.a. till miljööverdomstolens dom i mål M 5664-09 (2010-06-23), där en tidigare verksamhetsutövare befanns vara ansvarig för förorenade barkmassor.

Hur verkar då dessa principer i det nu aktuella fallet? Verksamheten med metalltillverkning i Gräsdalenanläggningen har uppenbarligen bedrivits oavbrutet sedan det förorenande utsläppet skedde 1973. Dagens risk för föroreningsskada genom läckage av PCB från deponin härrör ursprungligen från ett haveri i den tillverkande verksamheten. Det finns alltså ett direkt samband mellan dagens verksamhet och den verksamhet som bedrevs när den ursprungliga skadan skedde och deponin anlades, och därmed med dagens föroreningsskada med risk för påverkan på människors hälsa eller miljön. Deponin har hela tiden utgjort en risk för skada, även om läckage av PCB inte har misstänkts förrän relativt nyligen. Det förhållandet att deponin inte har använts underhand efter att den iordningstänkts ändrar inte på detta. Samtliga företag som har bedrivit verksamheten har vid varje tillfälle, eller har haft, ett ansvar för såväl pågående som tidigare förorening. Därmed kan Bolidens punkt 1 i överklagandet avgöras så att Boliden ska anses vara verksamhetsutövare i detta avseende.

När det gäller punkt 2 i överklagandet tar miljödomstolen utgångspunkt i bl.a. i MÖD:s avgörande i målet 9822-02: en nuvarande verksamhetsutövare av en verksamhet, inom vilken den avhandlade föreningen uppstod, kan ses som efterbehandlingsansvarig tillsammans med tidigare verksamhetsutövare, men också vara den som bör vara adressat för undersökningskrav. Det föreligger ett solidariskt ansvar för alla som har bedrivit verksamheten (10 kap 6§ MB). Tillsynsmyndigheten kan rikta kraven mot vilken som helst av dessa utövare, som sedan får föra regress-talan mot övriga medansvariga (20 kap 2§ p 7 MB). Det framgår inte av länsstyrel-sens beslut varför just Boliden valts som adressat för föreläggandet, bland de möjli-ga bolagen. Miljödomstolen anser att även om andra ansvariga, t.ex. nuvarande verksamhetsutövare, lämpligen kunde utsetts vara mottagare av föreläggandet, så är ändå föreläggande mot Boliden lagligen grundat i detta avseende.

Boliden ifrågasätter i sin överklagningspunkt 3 skäligheten i att åläggas att utföra eller bekosta ytterligare undersökningar. Skäligheten ska bedömas för respektive verksamhetsutövare utifrån flera faktorer, bl.a. tidsaspekten och huruvida utsläppen har skett i enlighet med vid aktuella tidpunkter gällande regelverk eller ej. Enligt ovannämnd dom är (M 5664-09) det dock skäligt med nedsättning av ansvarsande-len för verksamhet som bedrivits före 1969 (miljöskyddslagens införande), vilket det inte är fråga om i detta fall, då utsläppet skedde 1973. Därför är det i detta fall bara rimligt att proportionera del av ansvaret mot hur länge respektive verksam-hetsutövare har bedrivit verksamheten, sedan den ursprungliga skadan inträffade. Av tillgänglig information framgår att Gusums Bruk AB sedan 1973 var verksam-hetsutövare under 14 år, Boliden 5 år, Gusum Industrifastighets AB 11 år och ett bolag med olika namn under Outokumpu under 5 år. Gusum Industrifastighets AB ingår, i vart fall numera, i Outokumpukoncernen, enligt bolagsregistret. Även om risken för läckage från deponin generellt sett kan tänkas öka med tiden efterhand som en transport av föroreningsämnen sker genom inkapslingsmassan, finns det i utredningen inget underlag för en viktning av skäligheten mot tiden. Det finns alltså utifrån tidsaspekten inget skäl att friskriva Boliden från del av ansvaret. Det förhål-landet att deponierna anlades i överensstämmelse med dåtidens myndighetskrav kan dock vara en grund för att jämka andelen av ansvaret. Det är i detta mål inte nöd-

vändigt att slutligt jämka Bolidens andel av ansvaret, vilket kan bli en fråga för eventuell regresstalan. Andelen kan i vart fall inte anses vara helt obetydlig.

Koncessionsnämndens beslut 1997 i ärende om återförvisad fråga rörande kontroll av äldre deponier, som var ett villkor i ett tillstånd 1992 till smältverk i Gräsdalen, har av Boliden ansetts innebära att inga ytterligare krav kan riktas på verksamhetsutövaren ifråga om deponin. Länsstyrelsen anser att det beslutet inte frångår verksamhetsutövaren ansvar för fråga om PCB-deponin. Miljödomstolen anser att koncessionsnämnden avhandlade vilka frågor som omfattades av tillståndsprövningen och om villkor kunde ställas om kontroll av deponin. Koncessionsnämnden angav i sin motivering att deponin inte omfattades av ansökan inför beslutet 1992, då den inte användes som deponi för den ansökta verksamheten. Beslutet 1997 får anses enbart innebära att villkor inte kunde ställas inom ramen för tillståndet, varför miljödomstolen anser att frågan om efterbehandling enligt 10 kap MB av deponin inte är reglerad genom det lämnade tillståndet. Frågan kan därför hanteras inom ramen för tillsyn enligt miljöbalken i vid bemärkelse, och inte enbart som tillsyn utifrån lämnat tillstånd. Tillsynen för en förorenad mark ska enligt rådande uppfattning utföras av den som hade tillsynen när föroreningen uppstod, d.v.s. länsstyrelsen.

Bolidens ifrågasättande av skäligheten bedöms också innefatta kostnadsaspekten, eftersom man anser sig redan ha bekostat tillräckligt med undersökningar. Det framgår dock inte vilka undersökningar som Boliden har bekostat och vilket samband de skulle ha med nu aktuell förorening. Yrkandet får ändå tolkas som att Boliden anser kostnaden i sig för de nu förelagda undersökningarna vara oskälig. Boliden har inte ifrågasatt behovet av undersökningarna, endast själva kostnaden. I samband med kommunikering av föreläggandet befarade Boliden att undersökningen skulle bli mycket kostsam. Länsstyrelsen utredde därefter kostnaderna för framtagande av utredning av lämpliga saneringsåtgärder. Denna del av utredningskostnaden bedöms av miljödomstolen inte vara oskälig, sett till risken med ett eventuellt fortskridande PCB-läckage. Däremot finns inga anvisningar i föreläggandet om förväntad omfattning av förelagda provtagningar.

Även om Boliden nu har förelagts att först upprätta ett provtagningsprogram, och sedan genomföra det, om det godkänns av tillsynsmyndigheten, är det oklart vilken kostnad det kommer att innebära. Därmed går det inte att avgöra skäligheten i kravet. Undersökningen bör enligt miljödomstolens mening ske stegvis, först med föreläggande om upprättande och inlämnande av ett inledande program och kostnadsförslag och därefter kan länsstyrelsen ge successiva nya förelägganden om genomförande av provtagning och åtgärdsundersökning. Boliden kan då först ge in sitt förslag utifrån vad som Boliden anser vara skälig omfattning, utifrån de förutsättningar som ges i bl.a. den i föreläggandet refererade fälthandboken. Då ska skäligheten bedömas utifrån det samlade solidariska ansvaret som alla verksamhetsutövare har, och inte enbart utifrån ett delansvar. Det överklagade föreläggandet bör ändras på detta sätt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 25 februari 2011. Prövningstillstånd krävs.

Lena Pettersson

Bruno Bjärnberg

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Lena Pettersson, ordförande, och miljörådet Bruno Bjärnberg.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Miljödomstolen

Boliden Bergsöe Aktiebolag
Box 132
261 22 LANDSKRONA

Ink. 2010-10-14
Akt. 11-04-10
Aktbil. 11-04-10 rot. 11-04-10

Föreläggande om undersökningar av föroreningar på fastigheten Gusum 6:159 i Valdemarsviks kommun.

BESLUT

Länsstyrelsen förelägger med stöd av 2 kap. 8 §, 10 kap. 1-2, 4 och 6 §§ samt 26 kap. 9 och 22 §§ miljöbalken Boliden Bergsöe Aktiebolag med org.nr. 556041-8823 att vidta detaljerade och åtgärdsförberedande undersökningar vid den s.k. PCB-deponin, fastighet Gusum 6:159, vid Gusumsån i Valdemarsviks kommun. Förslag till provtagningsprogram ska skriftligen redovisas till Länsstyrelsen för godkännande senast två månader efter det att beslutet vunnit laga kraft. Undersökningen ska vara genomförd och slutredovisad till Länsstyrelsen senast fyra månader efter det att Länsstyrelsen godkänt provtagningsplanen eller vid den senare tidpunkt som Länsstyrelsen bestämmer.

Undersökningens omfattning och inriktning

Provtagning ska ske i jord och vara av den omfattningen att en bedömning av föroreningens utbredning i plan- och djupled kan göras och mängder uppskattas. De parametrar som minst ska analyseras är koppar, zink, alifater, aromater och PCB. En bedömning och klassificeringen av massorna till lämpliga mottagningsanläggningar ska kunna göras.

Undersökningen ska i tillämpliga delar genomföras i enlighet med Svenska Geotekniska Föreningens Fälthandbok, "Miljötekniska markundersökningar" (rapport 1:2004). Undersökningen ska göras av en oberoende sakkunnig.

En åtgärdsutredning ska därefter utföras med fokus på att avlägsna det föroreningsskadade området och om möjligt destruktion av föroreningarna. Utredningen ska i tillämpliga delar följa Naturvårdsverkets vägledningsrapport 5978 "Att välja efterbehandlingsåtgärd". Åtgärdsutredning ska innehålla en bedömning av måluppfyllelse för framtagna åtgärdsåtgärder, miljöeffekter (risker både under och efter åtgärdsåtgärden och omgivningspåverkan) samt kostnader för olika åtgärdsalternativ. Åtgärdsutredningen ska ligga till grund för en riskvärdering.

Provtagningsplanen

Provtagningsplanen ska innehålla förslag på provpunkternas placering och valda analysparametrar för respektive punkt samt metodik för genomförande av åtgärdsutredningen och de åtgärdsalternativ som preliminärt kommer att utredas.

Redovisning av undersökningen

Undersökningen och åtgärdsutredningen ska redovisas i en skriftlig rapport, som bl.a. ska beskriva uppdragets genomförande, undersökningsresultat och en sammanställning av möjliga åtgärdsalternativ med deras konsekvenser och kostnader.

BAKGRUND

Den s.k. PCB-deponin tillkom efter ett utsläpp av PCB-haltig olja från anläggningen vid Gräsdalen till Gusumsån i början av 1970-talet efter ett haveri från en gjutmaskin. Upptäckten av utsläppet i Gusumsån gjordes några år senare i samband med kräftfiske. I samråd med Länsstyrelsen muddrades de mest förorenade sedimenten och placerades sedan i lergropar, precis brevid Gusumsån. Man var också i kontakt med SAKAB men de kunde inte ta emot massorna.

Enligt saneringsrapport genomfördes muddringen 1973 på en sträcka av 200 meter och muddermassorna placerades i två gropar vid Gusumsån (den s.k. PCB-deponin). Ca 155 kg PCB eller 800 m³ PCB-förorenade massor beräknas ha tagits omhand i deponin. Referens: Miljöskyddsbyrån AB (1974) Sanering av PCB-haltig olja i november månad 1973.

En översiktlig undersökning av marken i anslutning till PCB-deponin utfördes i november 2007, som visade att PCB och metaller påträffades i förhöjda halter. Den översiktliga bedömning av mängder som görs i rapporten är att deponin uppskattas innehålla i grova drag 1 000 - 2 000 m³ förorenat material. Referens: Allren AB miljöteknik (2007) Utlåtande avseende föroreningsituationen vid PCB-deponin, Gräsdalen i Gusum.

Generellt är sedimenten i Gusumsån starkt påverkade av utsläpp från Gusums Bruks verksamhet. Nedströms deponin har sedimenten i ån alltsedan början av 1970-talet konstaterats innehålla höga till mycket höga halter av PCB och metaller. Under våren 2007 utfördes ytterligare provtagning av sediment i Gusumsån, där resultaten visade på klart förhöjda halter av metaller och PCB. Tydliga haltökningar i sedimenten kan ses nedströms Gräsdalenganläggningens utsläppspunkt, där också PCB-deponin är belägen, framförallt av ämnena PCB, koppar och zink. Generellt visar resultaten på att halterna av föroreningar i sediment ökar mot djupet vilket tolkas som att dagens föroreningsbelastning är lägre än den historiska belastningen. Undantag från detta finns, till exempel för PCB i sedimenten nedströms PCB-deponin, där halten i ytsedimenten är högre jämfört med underlagrande nivåer. Detta tyder på att det finns en betydande pågående föroreningsbelastning här. Referens: Hifab AB Envipro Miljöteknik (2007) Sammanställning av tidigare undersökningar och resultat från förnyad provtagning av sediment och ytvatten i Yxningen, Gusumsån, Byngaren, Byngsboån och Strolången. Våren 2007.

Passiv provtagning av PCB i vattenfasen har skett 2008 och 2009. PCB detekteras vid båda tillfällena i vattenfasen i Gusumsån med ett betydande påslag nedströms PCB-deponin jämfört med uppströms. PCB har också uppmätts i brunn och pumpstation, som tillhör Gräsdalenanläggningen, samt i ett dike i anslutning till PCB-deponin. Gräsdalenanläggningens utsläppspunkt ligger i anslutning till PCB-deponin och kan inte urskiljas från PCB-deponins utsläppspunkt. Referens: Valdemarsviks kommun (2009) Passiv provtagning av metaller och PCB i Gusumsån – omgång 1 och 2.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Länsstyrelsen kommunicerade sin bedömning av Boliden Bergsöe Aktiebolags ansvar för detaljerade och åtgärdsförberedande undersökningar vid PCB-deponin den 26 mars 2010. Boliden Bergsöe Aktiebolag motsätter sig att Länsstyrelsen meddelar bolaget ett föreläggande och anför genom Boliden AB i yttrande den 23 april bl.a. följande tre huvudsakliga grunder. Ett eventuellt föreläggande bör riktas mot den nuvarande verksamhetsutövaren, Nordic Brass Gusum AB, och inte mot Boliden Bergsöe Aktiebolag. Det är inte klarlagt att bolaget har något ansvar som verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § miljöbalken såvitt avser PCB-deponin. Det är i vart fall inte skäligt att ålägga bolaget att utföra eller bekosta ytterligare undersökningar eller åtgärder rörande den aktuella verksamheten.

Då Nordic Brass Gusum AB omnämns i Boliden Bergsöe Aktiebolags yttrande, skickades den 25 maj 2010 ovan nämnda skrivelser till Nordic Brass Gusum AB med möjlighet att inkomma med synpunkter. Bolaget inkom, genom Foyen Advokatfirma, den 6 juli 2010 med yttrande och ansåg bl.a. att frågan redan är rättskraftig avgjord eftersom den varit föremål för prövning i Koncessionsnämnden (9 januari 1997, mål nr 2/97 med dnr 137-1047-90). Bolaget menar att det framgår av tillståndsbeslutet att deponierna inte användes i den verksamhet som Boliden lämnats tillstånd till samt att det inte förelåg någon skyldighet för Boliden att vidta saneringsåtgärder avseende deponierna.

Boliden AB meddelar i skrivelse daterad den 16 augusti 2010 att de instämmer i vad Nordic Brass Gusum AB anför om att Boliden inte bedrivit den verksamhet som orsakat föroreningen.

TILLÄMPLIGA BESTÄMMELSER

Enligt 2 kap. 8 § miljöbalken (MB) ska alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd, som har medfört skada eller olägenhet för miljön, ansvara för att denna avhjälps i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. miljöbalken till dess att skadan eller olägenheten upphört. Istället för att avhjälpa skadan kan skyldighet att ersätta skadan eller olägenheten uppkomma.

Från och med den 1 augusti 2007 har 10 kap. MB ny lydelse med anledning av det s.k. miljöansvarsdirektivets (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador) införande i svensk rätt. Enligt övergångsbestämmelserna (SFS 2007:660) gäller fortfarande äldre bestämmelserna i fråga om miljöskador som orsakats av utsläpp, händelser eller tillbud som har ägt rum före den 1 augusti 2007, eller som ägt rum senare men härrör från

verksamhet eller åtgärd som avslutats före den 1 augusti 2007. Detta medför att miljöbalkens lydelse före den 1 augusti 2007 ska tillämpas i detta beslut.

Enligt 10 kap. 1 § MB tillämpas bestämmelserna i 10 kap. på mark- och vattenområden som är så förorenade att de kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Enligt 10 kap. 2 § MB är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen (verksamhetsutövare) ansvarig för efterbehandling av sådana områden.

I 10 kap. 4 § MB regleras i vilken omfattning som den ansvarige ska utföra eller bekosta de efterbehandlingsåtgärder som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön. Där anges att detta ska ske i skälighets omfattning.

Av miljöbalkens 10 kapitel 6 § framgår att om flera verksamhetsutövare är ansvariga ska de svara solidariskt i den utsträckning inte annat följer av att ansvaret är begränsat.

Enligt 26 kap. 9 § första stycket MB får en tillsynsmyndighet meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska efterlevas.

Enligt 26 kap. 22 § MB är bl.a. den som är skyldig att avhjälpa en olägenhet från verksamhet, som kan befaras medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön, skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

PCB-deponin har tilldelats riskklass 1, mycket stor risk för människa och miljö, och bedöms vara ett av länets mest föroreningsskadade områden.

De tidigare undersökningar som utförts i och i anslutning till PCB-deponin visar att det finns en uppenbar risk för spridning av föroreningar till Gusumsån. Dokumentationen kring deponins uppbyggnad är bristfällig. Det är inte troligt att deponin uppfyller de krav som finns för farligt avfall när det gäller bottenfästning, biologisk barriär eller täckning. Ingen uppsamling eller kontroll av lakvatten har heller förekommit. PCB är vidare ett utfasningsämne och klassificeras av Kemikalieinspektionen som långlivat, mycket bioackumulerande och mycket giftigt. Det kan också finnas risk för skred eller ras i området.

Utifrån riskbilden ovan anser Länsstyrelsen att ett åtgärdsbehov föreligger. Med tanke på den nuvarande lokaliseringen och den relativt begränsade mängden avfall bör fokus ligga på att avlägsna det föroreningsskadade området och om möjligt destruktion av föroreningarna. För att kunna besluta om vilket åtgärdsalternativ som är lämpligast behövs en miljöteknisk undersökning och åtgärdsutredning utföras i den omfattning som beskrivs ovan i beslutet.

Hittills utförda undersökningar visar att marken vid PCB-deponin är förorenad, och att det kan finnas risk för att detta kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller för miljön.

Av 10 kap. 2 § MB framgår att ansvarig för efterbehandling är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen (verksamhetsutövare).

Så som ovan angivits tillkom PCB-deponin efter ett utsläpp av PCB-haltig olja från Gräsdalenanläggning i början av 1970-talet. Verksamheten vid Gräsdalen bedrevs under perioden 1966 fram till 1987 av Gusums Bruk Aktiebolag (org.nr. 556000-0316). Bolaget gick i konkurs 1988, och konkursen avslutades utan överskott. Boliden Bergsöe Aktiebolag tog över verksamheten 1987, och bedrev den fram till 1992. Gusums Industrifastighets AB (org.nr.556074-6355), tidigare namn bl.a. Boliden Gusum Aktiebolag, övertog därefter verksamheten och drev den fram till 2003. Därefter har nuvarande verksamhetsutövare, Nordic Brass Gusum AB (org.nr. 556639-2279), tidigare namn bl.a. Boliden Nordic Brass AB, bedrivit verksamheten.

Boliden Bergsöe Aktiebolag tar alltså över tillstånd (KN beslut 1978-12-19, dnr Å 44/77) från Gusums Bruk Aktiebolag. Huvuddelen av verksamheten bedrivs då vid Gräsdalen. Enligt miljöbalken kan både tidigare och nuvarande verksamhetsutövare göras ansvarig för föroreningar. Den som tar över en verksamhet övertar i princip såväl rättigheter som skyldigheter.

I samband med överklagandet av Koncessionsnämndens tillståndsbeslut 1992-09-15 (sökande Boliden Gusum Aktiebolag) har Koncessionsnämnden avskrivit frågan om kontroll av deponier avseende tidigare verksamheter inom Gräsdalenanläggningen (KN beslut 1997-01-09, dnr 137-1047-90). Länsstyrelsen anser inte, till skillnad från vad som anförts i Nordic Brass Gusum AB:s yttrande, att detta beslut fråntar verksamhetsutövaren ansvar i frågan om PCB-deponin.

Boliden Bergsöe Aktiebolag har angett att det inte är skäligt att rikta ett föreläggande mot bolaget och bl.a. anfört att utredningen kan bli mycket kostsam. Statens geotekniska institut (SGI) har, efter uppdrag från Länsstyrelsen, bedömt kostnaden för den efterfrågade åtgärdsutredningen översiktligt till mellan 60 tkr och 90 tkr. Till detta kommer kostnaden för undersökningen som Länsstyrelsen uppskattar kan utföras under en fältdag. Provtagningsstrategi och analysomfattning sker i samråd med Länsstyrelsen med fokus på att bedöma total avfallsmängd och mottagningskostnad, vilket gör att även analysomfattningen kan optimeras i förhållande till andra efterbehandlingsobjekt. Placeringen av provpunkterna och val av analysparametrar kan med fördel ske med hjälp av tidigare undersökningar.

I 10 kap. 4 § MB regleras i vilken omfattning som den ansvarige ska utföra eller bekosta de efterbehandlingsåtgärder som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön. Där anges att detta ska ske i skälig omfattning.

Med hänvisning till vad som ovan anförts anser Länsstyrelsen att Boliden Bergsöe Aktiebolag, Gusums Industrifastighets AB och Nordic Brass Gusum AB har ett verksamhetsansvar för PCB-deponin. Länsstyrelsen bedömer vidare att det vid en sammantagen bedömning är skäligt att Boliden Bergsöe Aktiebolag enligt 10 kap. 4 § MB utför den utredning som Länsstyrelsen efterfrågar.

Fastigheten Gusum 6:159 ägs av B.K. Länsstyrelsen gör bedömningen efter att ha varit i kontakt med fastighetsägaren, att det inte föreligger några hinder att få tillträde till fastigheten för att utföra de undersökningar som efterfrågas i detta beslut.

I skälighetsbedömningen har Länsstyrelsen endast tagit hänsyn till utredningsskyldigheten. För det fall en efterbehandlingsåtgärd ska utföras av och i anslutning till PCB-deponin görs en ny skälighetsbedömning. Kostnaderna för de undersökningar som Boliden Bergsöe Aktiebolag nu föreläggs, kan bolaget tillgodogöra sig i skälighetsbedömningen vid en eventuell efterbehandling av PCB-deponin.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Länsstyrelsens beslut enligt miljöbalken kan överklagas till Miljödomstolen, se bilaga.

I detta beslut har förutom undertecknade även Länsassessor Rebecka Djerfsten deltagit.

Karin Sigvardsson
Miljöskyddsdirektör

Susanne Karlsson
Byrådirektör

Bilaga
Hur man överklagar

Akten(kommundossier)

Kopia
Boliden AB, Group Legal Affairs, att. D.G., Box 44, 101 20 STOCKHOLM
Valdemarsviks kommun, Myndighetsnämnden, 615 80 Valdemarsvik
Fastighetsägare B.K.
Foyen Advokatfirma, Box 7229, 103 89 Stockholm